

BURENBRIEF

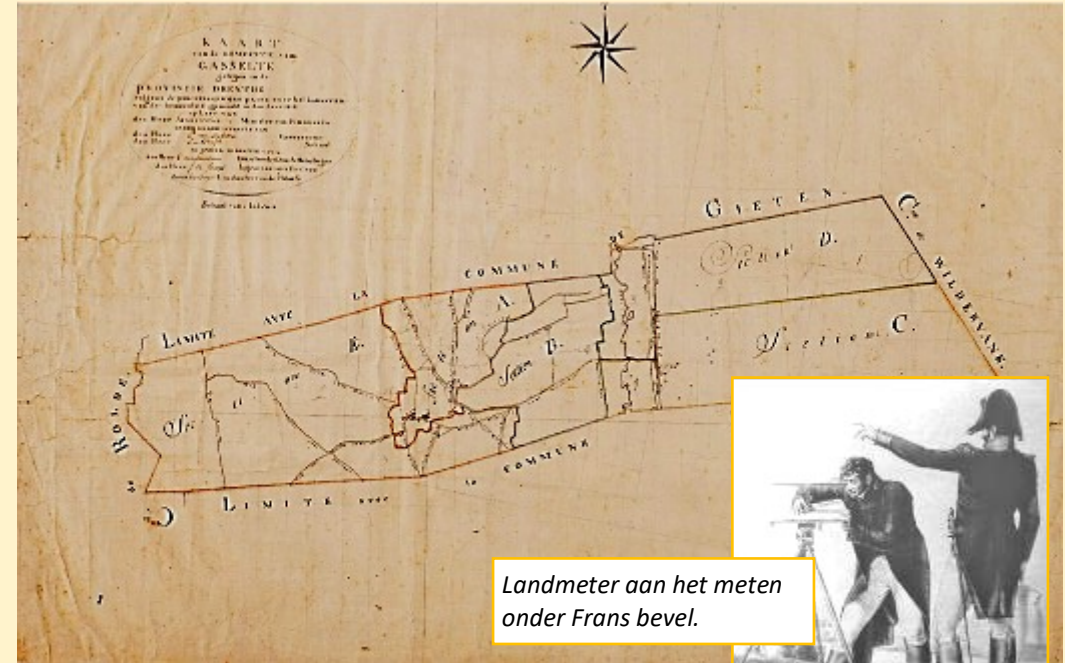
AUGUSTUS 2022

Kaart 1. Landmeterkaart 1811—1813 (detail uit origineel rechts)

Kaart 2. Kadasterkaart 1832

KOSTVLIES VÓÓR HET BESTOND

Landmeter aan het meten onder Frans bevel.

VROEGER WEGENPATROON TER PLAATSE KOSTVLIES

Bovenaan beide kaarten 1 en 2 loopt van links naar rechts de Grensweg.

Linksonder: Grotenend met drie wegen naar het noorden: links weg naar Gieten, links van midden Weg naar Veenhof (nu Looweg) en verder rechts de weg van Grotenend naar Nieuwe en Oude Dijk. Afslag Winterweg aan Looweg is bij ruilverkaveling vervallen. Ter plekke van de splitsing staat nu de eenzame woonboerderij Looweg 6.

Huidige Oude Dijk loopt van Kostvliet 41 naar Achterweg 6. De Nieuwe Dijk is als traject onveranderd gehandhaafd. De stippellijnen op kaart 1 zijn zandpaden om de akkers te bereiken op de essen. De paden volgen inderdaad de contouren van de essen, zie kaart 2.

Reizenden midden 19de eeuw op weg naar Gasselte (te voet of per koets) beklagden zich over de kronkeligheid der wegen. Ze roemden wel enkele, die 'met flinten zijn verhard'. Die bleven wel beperkt tot de woon/werkkernen. Merk op dat - in tegenstelling tot Achter 't Hout - het gebied ten noorden van de Oude Dijk tot aan de Looweg nog niet ontgonnen was. Hier woekerden heide, struweel en bos. Na 1850 streken eekschillers hier neer: Kostvliet ontstond.

Napoleon gaf in 1811 opdracht de randen van Nederland in kaart te brengen. Dat deden Nederlandse landmeters onder Frans toezicht.

Grote veranderingen waren op til, zoals nieuwe wetgeving en grootschalige ontginningen van heide- en veengebieden.

Bezoekers typeerden het gebied inmiddels nog steeds als desolaat en leeg. Heel Drenthe had toen 41.000 inwoners.

Vergelijk: Emmen telt nu 108.000 inw.

Ter oriëntatie: het traject van de huidige weg door Kostvliet loopt van T-splitsing Winterweg/Grensweg naar de splitsing Oude Dijk/Nieuwe Dijk. Zie kaart 2.

OVERVAL OP DE ES

In een naburig dorp zet ik de auto stil voor een blik op mijn mobiel. Ineens krioelen meiden en jongens om mijn voertuig.

‘Mogen we jou wat vragen?’ roepen ze.

Raam naar beneden. ‘Ga je gang’, is mijn reactie op de overval van... achtstegroepers, brugpiepers (?).

Ze vragen naar dingen als: reden van mijn ‘dorpsbezoek’, hoe vaak ik hier kom en wat ik vind van een dorp als dit.

Onderzoeksproject dus. In mijn antwoorden valt het woord ‘esdorp’. Dit had ik niet moeten doen. Of toch wel?

De wereld op zijn kop

‘Esdorp?’ Evenvele vraagtekens als leerling-wenkbrauwen.

De juf komt haastig tussenbeide: ‘Esdorp slaat op de bomen die hier staan: de es is een boom dus.’

Wel hier en gunder, een leermoment gaat hier naar de ratsmodee.

Het sein is luid genoeg om de auto uit te komen.

Mijn verbijstering groeit als kool. Juf blijkt ook

nog niet eens de enige volwassene te zijn in mijn omgeving, die voornoemd Drents landschapselement onderuit schoffelt.

Tijd voor bestrijding van kennisachterstand (bij enkelen)

De es-nederzetting bestaat van oudsher uit:

- * Dorp met brink(en)
- * Es
- * Groengronden
- * Veld

- Het Drentse **dorp** is niet meer puur agrarisch. Maar nog steeds zijn de boerderijen daar geconcentreerd; in tegenstelling tot de spreiding van hoeven, zoals bijv. in Groningen.

- Onder **veld** verstond men de niet ontgonnen grond: heidevelden, bospercelen ed., zoals nu Bonneveld, Gasselterveld.

- **Groengronden** zijn te vinden langs de beken. Benut voor runderen en paarden als weide- en hooiland.

- De **es** is het hart van het dorpsgebied. Altijd akkerland geweest met (brood)granen, peulvruchten, knollen.

De essen van veel dorpen zijn meer dan 1000 jaar oud.

Opvallendste kenmerk: het open karakter.

Vroeger was de es een lappendeken van tientallen strookvormige akkertjes. Per blok had elke boer er een of meer stroken.

Zie detailkaart van de Hameresch /Oosteresch bij Kostvlies.

Hoe houd je de es vruchtbaar? De veeteelt op de groengron-

Hameresch ten W. van Kostvlies. De moderne verkaveling is grootschalig. Gebleven is type grondgebruik en vooral ook het open karakter.

den leverde te weinig mest op. De boeren vulden dit tekort aan door het houden van schapen op de heidevelden. De schapen verbleven 's nachts in potstallen, waar ze hun mest deponeerden. Dat brachten de boeren in plaggen op de es-akkers.

Bezitsverdeling Hameresch/Oosteresch rond 1640. Uit Theo Spek, Het Drentse Esdorpenlandschap.

Markering

Niet alle akkers lagen aan een toegangspad. Per blok sprak men daarom af, eenzelfde gewas te verbouwen. Verschil in gewas per strook betekende immers verschil in bijv. oogsttijd. Dan zou je dus over andermans land moeten.

Op de es geen vee, maar ook geen afrasteringen, omheiningen of sloten. Afbakening van individuele stukken markeerde men met stenen.

Ook het hele dorpsgebied inclusief het **veld** grensde men eveneens af met keien, de zgn. markestenen.

Marke (= grens) werd ook de naam van het begrensde *gebied*: het gemeenschappelijke *boerendorpsbezit*.

Markescheiding

Gedurende de 19de eeuw steeg de vraag naar landbouwproductie. Opbrengstverhoging zocht men in het opheffen van het collectief bezit. Individueel bezit zou voor intensievere benutting zorgen, dus de productiviteit verhogen.

Dat betekende opdelen in kavels van de gemeenschappelijke delen van de marke. Groengronden, maar al gauw ook heidevelden kwamen daarvoor in aanmerking.

Altijd hadden boeren, pachters, keuterboeren vrij gebruik mogen maken van deze gemeenschappelijke gronden. Dat recht verviel doordat kavels toevielen aan de individuele agrariërs al naar gelang hun waardelen (= soort aandelen). Het individueel aantal waardelen was gerelateerd aan de omvang van bezit van de eigenerfde boer (= niet-pachter). Een keuterboer had bijvoorbeeld een kwart waardeel. Sommige eigenerfde boeren hadden vijf of meer.

Deze opdeling van de collectieve markegronden heet juridisch *markescheiding* en kwam ook in andere delen van Europa voor. Bijv. In Engeland: *enclosure of commons*.

Heide ging men ontginnen; kunstmest verving schapenmest. Boerenpaden, landwegen, brinken, onontgonnen heide- en bospercelen bleven nog lange tijd collectief boereneigendom. Tenslotte namen gemeenten en andere overheden deze restanten van de marke over.

Wat resteert zijn straatnamen als: Waardeellaan, Markescheiding, Es; en dat laatste dus niet als boom.

Hameresch. Na oogsten resteerde een open 'steppe' als stoppelweide voor de schaapskudden. Houtwal dient ter bescherming tegen wild.

PRIJS Marjan Doijer, secr. Ver. de Hamerlanden
Kostvlies, 14 juni 2022

Tijdens een onderhoudsronde om het Zandgat gaat mijn telefoon. Onbekend nummer. Zal ik toch maar opnemen?

“Met de assistente van P10, spreek ik met de secretaris van de Hamerlanden? U heeft een bijdrage ingestuurd om in aanmerking te komen voor de Henk Aalderink-prijs. Ik mag u de prettige boodschap brengen dat de Hamerlanden de eerste prijs heeft gewonnen. De vereniging de Hamerlanden stak met kop en schouders boven de andere deelnemers uit. Ik nodig u dan ook uit om op 30 juni de Henk Aalderink-prijs tijdens de zomersessie van P10, in Hulst in ontvangst te nemen. Zoals u ongetwijfeld zult begrijpen is er tot 30 juni 14:00 uur een embargo, dus u mag dit mooie nieuws nog niet delen.”

Geheel verrast en enigszins sprakeloos heb ik nog een paar vragen gesteld: het is echt waar, we hebben de prijs gewonnen, dus 2000 euro in de pocket!

Na overleg met het bestuur, besluiten we de bestemming van onze al min of meer geplande korte vakantie naar Noord-Holland te wijzigen in Zeeland.

Hulst, 30 juni 2022

Tijdens de lunch van de bijeenkomst van P10 (samenwerkingsverband van 30 grote plattelandsgemeenten) krijgen we de Henk Aalderink-prijs uitgereikt. De juryvoorzitter spreekt lovende woorden (zie ook het juryrapport).

Uit het juryrapport:

Henk Aalderink-prijs 2022

Doelstelling

Het doel van de Henk Aalderink-prijs is om aan heel Nederland te laten zien dat het platteland leeft, dat het er bruist van de energie. Het platteland is spannend en vernieuwend en het heeft geloof in de toekomst. Door het organiseren van deze jaarlijkse prijs, genereert de P10 vanuit haar samenwerkingsverband positieve aandacht voor het platteland. Ook dit jaar organiseert de P10 de Henk Aalderink-prijs. Dit jaar richten we ons op duurzame én vernieuwende initiatieven die gaan voor een toekomstbestendig platteland.

VERENIGING
DE HAMERLANDEN

De jury liet zich onder meer inspireren door deze foto's van de beweegtuin, vanwege het gebruik ervan door kinderen tot en met bejaarden.

Jurybeoordeling

Er zijn in totaal 23 inzendingen binnengekomen voor de Henk Aalderink-prijs.

Aan de hand van een puntentellingsysteem hebben de juryleden alle initiatieven naast de criteria gelegd en beoordeeld.

Winnaar

De leden van de jury beoordeelden de inzendingen ieder vanuit hun eigen expertise en invalshoek.

Toch waren zij het er unaniem over eens dat het initiatief van De Vereniging de Hamerlanden de prijswinnaar is.

De jury licht de keuze toe:

Hamerlanden wordt gekenmerkt door enthousiasme en actiebereidheid, en het toont daarmee de veerkracht en draagkracht van de gemeenschap die nodig is voor een leefbaar en toekomstbestendig platteland.

Het nieuwe van dit initiatief zit hem in de integraliteit van combinaties die er worden gemaakt, met een centrale plek voor de natuur.

De rijkdom aan combinaties, waarin bescherming van natuur wordt gecombineerd met ontmoeten, met gezond buiten zijn, ontdekken door de allerkleinsten en ook het beheer, wordt bijzonder op prijs gesteld.

Het initiatief is niet alleen duurzaam omdat het zich richt op het bestrijden van de biodiversiteitscrisis, maar ook in sociaal opzicht omdat het de hele gemeenschap mobiliseert waarbij zowel jong als oud betrokken zijn.

Prijsuitreiking te Hulst

Door het besef dat wat goed is voor de natuur ook goed is voor de buurt en andersom, ontstaat er een vliegwieleffect. De Vereniging de Hamerlanden zet zich hiermee op alle fronten in voor een toekomstbestendig platteland!

We kunnen met recht trots op onze vereniging zijn!

Rondom het Zandgat

RIET TREKKEN BIJ DE ZANDHEUVEL

**Oeverzwaluwen wensen een open aanvliegeroute.
Na anderhalf jaar groeit er weer behoorlijk veel riet
voor de zandheuvel.**

In deze tijd is het geen straf om in het water te staan, dus de ideale periode om het riet te verwijderen. Bijna elke zomerse dag zwemmen we naar de zandheuvel en proberen het riet zo goed mogelijk te verwijderen.

De wortels zitten soms nogal diep in het zand en is er ook gereedschap nodig. De varkens vinden het nog verse riet erg lekker, dus zwemmen we met het riet in de hand weer terug naar de varkens.

We hopen dat onze inspanning ervoor zorgt dat de oeverzwaluw zich het volgend jaar welkom voelt en gaat nestelen in de zandheuvel.

Chiel van Leusden en Marjan Doijer

VARKENS AAN HET WATER

Zo af en toe krijgen we nog de vraag waarom er varkens bij het Zandgat lopen.

Het antwoord is: er zit/zat in dit gebied veel Japanse duizendknoop. Deze plant woekert en groeit overal doorheen, dus is het zaak de plant te bestrijden. Er zijn vrijwel geen afdoende maatregelen om dit voor elkaar te krijgen. Eén van de mogelijke manieren is het laten uitputten van de wortels door bovengrondse groei tegen te gaan. Daarvoor zijn de varkens geschikt: elke keer dat er een plantje bovenkomt, wordt dit omgeduwd of opgegeten door de varkens. Je moet dit minimaal vier jaar achter elkaar volhouden. Daarna zal de Japanse duizendknoop waarschijnlijk niet helemaal weg zijn, maar we hopen wel beheersbaar.

De varkens worden elke avond om 19:00 uur bijgevoerd met biks, want er valt niet veel te eten in hun weitje.

FRUITBOMEN

Begin augustus is het gras rondom de fruitbomen gemaaid door het Drentse Landschap.

Het maaien gebeurt één keer per jaar en het Drentse Landschap bepaalt wanneer dit in hun planning past.

De rest van het jaar maaien we zelf de paadjes naar de beweegtoestellen, de rest laten we ongemoeid in verband met het stimuleren van de biodiversiteit en het creëren van een biotoop voor de insecten. Deze zomer hebben de fruitbomen ook te maken met het watertekort. In overleg met het Drentse Landschap geeft Hendrik Kolthof de bomen nu regelmatig water. Een aantal fruitbomen hangt vol met appels/peren. Het rijpe fruit mag worden geplukt en meegenomen. We organiseren geen pluk dag, want er is nog niet heel veel fruit en het fruit is niet tegelijk rijp.

Plan voor nieuw project

Er zijn de laatste paar jaar meer (kleine) kinderen in onze buurt komen wonen. We hebben gekeken hoe we deze kinderen (en ouders) nog meer bij de Hamerlanden kunnen betrekken.

We denken nu aan een **'beleefpad'** in het Hamerlanderhout met bijvoorbeeld klauterobjecten, educatieve elementen, eventueel een 'blote voeten pad' en dergelijke.

Voor we hieraan kunnen beginnen, hebben we toestemming van de gemeente nodig (want de grond is eigendom van de gemeente). Als deze toestemming op tijd binnen is, dan gaan we op de Burendag (24 september) van start met het ontsluiten van het Hamerlanderhout (stammentrap, bruggetje).

Daarna zullen we de jonge ouders vragen met ideeën te komen voor een leuke, spannende invulling van het beleefpad.

Secr. Ver. de Hamerlanden

KOSTVLIES RUIMT OP!

10 sept. 2022

10:00-15:00 uur

Rommelmarkt + Garagesale

Rommelmarkt bij het Zandgat
Tussen Kostvliet 35 en 37, Gasselte

Garagesale bij een aantal bewoners
van Kostvliet (banner bij de inrit)

Wil je meedoen: laat het ons weten! marjandoijer@gmail.com
Rond 1 september verspreiden we flyers bij o.a. campings, Jumbo.

We zorgen voor advertenties/stukjes in de huis-aan-huis-bladen en we plaatsen banners in de straat.

Akky, Els, Marjan

Colofon

De redactie probeert *onafhankelijk* te zijn van clubs, stichtingen, verenigingen en overheden.

Delen van de Burenbrief heeft de redactie gereserveerd voor mededelingen van Ver. de Hamerlanden. Deze vallen onder verantwoordelijkheid van het verenigingsbestuur (groene steunkleur plus verenigingslogo).

De Burenbrief is gratis bij toezending op mailadres.

Redactieadres: andringaton@gmail.com

Burendag 2022

Zaterdag 24 september

De Burendag is een initiatief van het Oranjefonds met als doel het stimuleren van verbinding tussen de buurtgenoten. De Vereniging de Hamerlanden organiseert voor deze dag twee activiteiten voor de hele buurt (het gebied omsloten door Van Veelenweg, Gieterweg, Grensweg, Noorddwarsdijk en Nieuwe Dijk.

Programma

10:00-12:00 uur – onder voorbehoud: ontsluiten van **het Hamerlanderhout** ten behoeve van een 'beleefpad' voor (kleine) kinderen.

Om 10 uur verzamelen bij het kruispunt Kostvliet -Spoordijk.

16:00-20:00 uur – Buurtfestijn bij het Zandgat

Van 16:00 tot 17:30 uur

Mini workshop 'Honingbijen'

Mini workshop 'Regionaal Natuurbeheer'

Diverse spellen als

- * Kubb
- * Jeu de boules
- * Schaken
- * Kinderspelen

Van 17:30 tot 18:00 uur

Changement

Borrel omlijst met livemuziek

Van 18:00 tot 20:00 uur

Buurtmaaltijd met livemuziek

Toegang vrij voor buurtgenoten, dankzij de inzet van vrijwilligers, een bijdrage van het Oranjefonds en een bijdrage van de Vereniging de Hamerlanden.

Aanmelden verplicht, in verband met de catering.

Laat uiterlijk **16 september** via secretaris@dehamerlanden.nl weten aan welke onderdelen je/u op **24 september** wilt meedoen.

oranje
fonds

Doe je mee?

Recepten van Leah

Bietenspread met harig kopkruid en pesto

Harig kopkruid

Heb je nog harig kopkruid in jouw omgeving?

Zolang het niet vriest, kun je het vinden langs bospaden, in jouw (moes)tuin en op braakliggende stukken. De wat rokerige smaak van het kopkruid past goed bij de rauwe bieten en mosterd in dit recept.

Ingrediënten:

- * 2 rauwe bietjes
- * 100 g. cashewnoten
- * klein bosje harig kopkruid
- * 1 eetlepel mosterd
- * scheut olie
- * scheut citroensap
- * peper en zout

Bereiding:

- * Rooster de cashewnoten in een droge koekenpan en laat ze afkoelen op een bord.
 - * Snijd de bietjes en het kopkruid in stukjes.
 - * Doe alle ingrediënten in een maatbeker en pureer met de staafmixer tot het een puree is. Maal niet te lang, anders wordt het te 'zalvig'.
- Lekker op een stukje stokbrood, komkommer, blaadje witlof of met stukjes bleekselderij.

VLIERBESSENJAM

De bessen van de gewone of zwarte vlier (*Sambucus nigra*) zijn ongeveer vanaf eind augustus rijp. Ze hangen dan in dikke trossen aan de vlier. Gebruik goed rijpe bessen en zonder takjes of steeltjes.

Marmello is een soort poeder op basis van pectine. Het zorgt ervoor dat vloeistoffen indikken. Voordeel is dat je geen geleisuiker hoeft te gebruiken en een eigen zoetmiddel kunt toevoegen.

Nadeel is dat de gelerende werking na verloop van tijd achteruit gaat. Maar deze vlierbessenjam is zo lekker, dat het geen moeite kost om het op tijd op te krijgen.

De appeldiksap gebruik je om de jam te zoeten.

Ingrediënten:

- * 1 vergiet vol vlierbessen
- * 2 appels
- * scheut citroensap
- * marmello
- * appeldiksap naar smaak

Bereiding:

- * Haal het klokkenhuis uit de appels maar laat de schil zitten.
- * Snijd de appels in stukjes en ris de vlierbessen van de takjes.
- * Doe de appel samen met de vlierbessen met een klein beetje aanhangend water in een pan.
- * Breng het aan de kook en laat een paar minuten doorkoken tot het sap vrij komt.
- * Roer het door een roerzeef en vang het vocht op in een maatbeker.
- * Meet de hoeveelheid vloeistof af en voeg marmello toe. Zie voor de verhouding vloeistof/marmello de aanwijzing op de verpakking van de marmello.
- * Breng op smaak met appeldiksap en breng al roerend aan de kook.
- * Laat het 1 minuut goed doorkoken en giet de nog vloeibare jam in steriele jampotjes.

